
**Sprawozdanie z konferencji naukowej
pt. *Miłość sprzedajna. Antropologia miłości,*
Zachęlmie, 21–23 maja 2013 r.**

Już po raz siódmy pod auspicjami Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu, wrocławskiego Muzeum Farmacji oraz Fundacji Humanitas et Scientia spotkano się, aby w karkonoskich krajobrazach Zachęlmia dyskutować o miłości jako zjawisku społeczno-kulturowym. Począwszy od pierwszych konferencji z tej serii, które organizowane są dzięki inicjatywie prof. dr hab. Bożeny Płonki-Syroki, obrady prowadzono pod wspólnym hasłem „*Antropologia miłości*” skupiając uwagę na mechanizmach kreowania emocji. Od początku spotkania te miały charakter interdyscyplinarny, dzięki czemu rozważań nie zamykano jedynie w antropologicznej perspektywie, lecz szeroko definiując pojęcie *miłości* rozpatrywano je z punktu widzenia psychologii, socjologii, historii, filozofii, literaturoznawstwa, ekonomii czy nauk przyrodniczych. Ponadto, jak dotąd, w kręgu zainteresowań referentów znajdowały się także artystyczne obrazy miłości – malarskie, muzyczne, teatralne i filmowe. Tak szeroka problematyka znajdowała odbicie w hasłach wywoławczych kolejnych sesji, których obrady koncentrowano wokół miłości kobiety i mężczyzny przeżywanej w konwencji romantycznej, spełnionej i niespełnionej, idealnej, a także doświadczanej w okresie dzieciństwa.

Spotkanie zorganizowane w dniach 21–23 maja 2013 r. poświęcone tym razem zostało *miłości sprzedajnej* w rozmaitych jej odsłonach. Program sesji był bardzo rozbudowany – podczas trzech dni ogłoszono 32 referaty, które objęły okres od starożytności po czasy współczesne. Referenci przybyli do Zachęlmia z wielu krajowych ośrodków naukowych, z różnych uczelni wyższych, instytutów naukowych czy placówek muzealnych. Obszar ich zainteresowań był różnorodny, przy czym najwięcej uwagi poświęcono problemowi prostytucji, w mniejszym stopniu uwzględniono emocje, jakie towarzyszyły kobietom i mężczyznom wchodzącym na grząski grunt miłości wystawianej na sprzedaż.

W zgodzie z tym trendem obrady otwierał tekst dr hab. Katarzyny Łeńskiej-Bąk (Uniwersytet Opolski). Dotyczył on nierządu uprawianego w starożytnym Egipcie ukazanego w świetle apofteg-

matów ojców pustyni, czyli mnichów żyjących w ascezie. Przekazywane w formie sentencji służyć miały przestrodze przed uleganiem pokusom cielesnym wzbudzanych przez kobiety sprzedajne. Na analizie źródeł doby starożytnej oparł swoje rozważania również dr Miron Wolny (UWM w Olsztynie), który na wybranych przykładach odniósł się do zagadnienia prostytucji na dworach władców hellenistycznych oraz ukazał wpływ dworskich zwyczajów na późniejsze wyobrażenia o tym zjawisku. Pozostając w kręgu cywilizacji śródziemnomorskiej dr Rafał Korczak (Uniwersytet Łódzki) w referacie pt. *Cesarzowa – nierządnicą. Wizerunek Teodory w Historii sekretnej* wskazał na intymne wątki poruszanego na konferencji tematu. Jako rekonesans badawczy swoje wystąpienie potraktowała natomiast dr Agnieszka Kowalkiewicz-Kulesza (Uniwersytet Łódzki) prezentując temat *Cudzołóstwo i nierządnicę w Biblii*.

Zamknawszy tym tekstem epokę starożytną, uczestnicy konferencji, dzięki wystąpieniu dr Anny Kołodziejczyk (UWM w Olsztynie), zapoznali się z kulturowymi klimatami polskiego renesansu. Referentka zmierzyła się z odpowiedzią na pytanie: *Wszystko na sprzedaż, czy wszystko dla miłości? – Barbara Radziwiłłówna jako fenomen socjologiczny*. Obraz kobiet publicznych wyłaniający się z literatury hiszpańskiej XVI i XVII w. zaprezentowała z kolei dr Ewa Kulak (Uniwersytet Wrocławski), która ciekawie omówiła dziedziczenie tradycji i profesji przez adeptki „najstarszego zawodu świata”. Wizerunki niewiast oczekujących zapłaty za wysiłki w renesansowej alkwie na podstawie opinii autorów z epoki ukazał w swoim referacie dr Radosław Łazarz (PWST w Krakowie, Filia we Wrocławiu).

W toku obrad poruszone zostały również zagadnienia karalności prostytucji i walki z nią, prowadzone na terenie diecezji poznańskiej w XVI–XVIII w. Problematykę tę wspólnie opracowali dr Agnieszka Jakuboszczak i mgr Mikołaj Pukianiec (UAM w Poznaniu). Oceną niecnego procederu widzianego w świetle współczesnego prawa i kwestii ochrony kobiet uprawiających komercyjny seks w azjatyckim wydaniu zajął się dr Wojciech Kędzierzawski (Uniwersytet Opolski). Temat ten opatrzony został tytułem *Powstanie miłosnego proletariatu: uwagi na marginesie Sex Workers Manifesto* i zobrazowany był przez pryzmat manifestu Narodowej Konferencji Pracowników Branży Seksualnej w Indiach. Pozwala to na wpisanie go w nurt dylematów emancypacji oraz przekraczania barier wykluczenia i marginalizacji środowisk oficjalnie pogardzanych.

Z tematyką wykluczenia korespondował referat mgr. Jarosława Pietrzaka (Uniwersytet Łódzki) *Czy to była miłość, czy też utrzymanie? – Relacje księcia Janusza Aleksandra Sanguszkiego z jego kochankami: Kazimierzem Chylińskim i Krzysztofem Szydłowskim*. W konkluzji rozważań w znacznej mierze opartych na prywatnej korespondencji bohaterów obyczajowego skandalu, referent losy związanych miłosnymi relacjami mężczyzn lokował między uczuciem i wyzyskiem. Okazuje się, iż beneficjentami homoseksualnych związków w nietolerancyjnej Rzeczypospolitej wieku XVIII byli kochankowie, a ich ofiarami – zaślepieni uczuciem patroni.

Na pograniczu miłości sprzedajnej sytuowały się również małżeńskie mariaże, jakie na przykładzie środowiska aptekarzy omówił dr Wojciech Ślusarczyk (Collegium Medicum w Bydgoszczy, UMK w Toruniu). Inną formę handlu kobiecymi powabami dostrzegł dr Piotr Szkutnik (Uniwersytet Łódzki) relacjonujący w świetle statystyk parafii Szadek (Sieradzkie) demograficzny problem dzieci nieślubnych pojawiających się na tym obszarze na początku wieku XIX. Pierwszy dzień obrad zamknęło wystąpienie dr Eweliny M. Kostrzewskiej (Uniwersytet Łódzki) poświęcone analizie społecznych dyskursów prowadzonych w polskich środowiskach konserwatywnych, dotyczących „córek Koryntu” oraz ich klientów zanurzonych w „kałuży występku i rozpusty”.

W drugim dniu konferencji pierwsza część obrad poświęcona została zagadnieniu prostytucji w literaturze, prasie i filmie. Doktor Anna Kaczmarek (Uniwersytet Opolski) nakreśliła obraz prostytutki w XIX-wiecznej literaturze francuskiej oraz jego ewolucję na przykładzie twórczości takich pisarzy, jak Honoriusz de Balzac, Aleksander Dumas i Emil Zola. Prozę francuską XX stulecia omówiła dr Anna Ledwina (Uniwersytet Opolski). Przedmiotem jej analizy były powieści Colette, w których problem prostytucji dotyka zarówno młodych dziewcząt z mieszczańskich rodzin, jak i dojrzałych kurtyzan. Celem prezentacji mgr Anny Wolny (Uniwersytet Jagielloński) było natomiast przedstawienie głównych przyczyn narodzenia się pod koniec XIX w. w Brazylii oraz innych krajach Ameryki Łacińskiej stereotypu Polki-prostytutki.

Kolejne trzy wystąpienia koncentrowały się na problemie prostytucji opisywanym na łamach prasy i publicystyki społecznej. Pierwszy z prelegentów, mgr Kamil Śmiechowski (Uniwersytet Łódzki), ukazał uczestnikom konferencji obraz prostytutki nakreślany w XIX i XX-wiecznej łódzkiej prasie codziennej i publicystyce społecznej. Następnie zagadnienie prostytucji poruszane na łamach

czasopisma feministycznego „Ster” omówiła mgr Daria Domarańczyk (Uniwersytet Łódzki). Wreszcie dr Hanna Kurowska (Uniwersytet Zielonogórski) przedstawiła krótką charakterystykę dwutygodnika „Czystość” jako narzędzia walki z nierządem na początku XX w.

W dalszej części obrad mgr Jan Ratuszniak (Uniwersytet Łódzki) przybliżył słuchaczom sylwetkę Aleksandry Michajłowny Kołontaj oraz jej poglądy na temat kwestii prostytucji po rewolucji październikowej i w trakcie rosyjskiej wojny domowej (1917–1921). W swoim referacie pt. *«Przegrałeś moje serce razem z klejnotami!!!» – sprzedajni bohaterowie wybranych lektur szkolnych* dr Dominika Dworakowska (Uniwersytet Łódzki) zaprezentowała sylwetki tych bohaterów wybranych lektur szkolnych, którzy dla korzyści materialnych zdradzili ojczyznę, ideały młodości bądź nie dochowali wierności w uczuciach najbliższym. Z kolei przemiany w kreowaniu postaci kobiecych w komiksie amerykańskim od lat sześćdziesiątych XX w. do czasów obecnych omówił mgr Piotr Zbierski (Uniwersytet Jagielloński).

Przedmiotem zainteresowania dwóch kolejnych uczestników konferencji było zagadnienie prostytucji w filmie. Magister Ewa Szponar (Uniwersytet Jagielloński) zaprezentowała zmiany zachodzące w wizerunku kinowej nierządnic: od szlachetnej kurtyzany, przez prostytutkę-ofiarę, po kobietę pracującą. Natomiast mgr Tomasz Adamski (Uniwersytet w Białymstoku) odwołał się w swoim wystąpieniu do najnowszego kina szwedzkiego i na przykładzie wybranych obrazów pokazał sposób, w jaki wykorzystywane jest ciało kobiety w filmach reżyserowanych przez mężczyzn.

Ostatnie trzy wystąpienia z drugiego dnia konferencji koncentrowały się na problemie prostytucji w ujęciu takich dyscyplin naukowych, jak ekonomia czy psychologia. W referacie dr Aleksandry Bartosiewicz (Uniwersytet Łódzki) przeanalizowane zostały podstawowe dane na temat prostytucji w Polsce i na świecie. Artur Adamczyk (student SWPS w Warszawie) porównał z kolei sytuację epidemiologiczną chorób przenoszonych drogą płciową w zbiorowości osób pracujących w sferze seksu z innymi aktywnymi seksualnie populacjami. Drugi dzień obrad zakończyła prezentacja dr. Tomasza Kozłowskiego (WSNHiD w Poznaniu) obrazująca sposób, w jaki popkultura ujednolica i komercjalizuje przekaz dotyczący miłości.

W trzecim, ostatnim dniu konferencji, problem miłości sprzedajnej omówiony został w szeroko rozumianym kontekście społeczno-kulturowym. W referacie mgr Justyny Sołtys (UMCS w Lu-

blinie) scharakteryzowane zostały postawy oraz zachowania kobiet, które wykorzystują *video sex chaty* celem świadczenia usług seksualnych. Z kolei dr Anetta Strawińska (Uniwersytet w Białymstoku) podjęła próbę przedstawienia językowych mechanizmów komercyjnego wykorzystywania pojęcia miłości przez polskie portale plotkarskie w kontekście współczesnego narcyzmu i ekshibicjonizmu. W referacie mgr Anny Korzińskiej (Uniwersytet w Białymstoku) poruszone zostały natomiast społeczno-kulturowe aspekty przemysłu erotycznego ze szczególnym uwzględnieniem głównych determinant sprzedaży akcesoriów erotycznych. Magister Marta Frackiewicz (UMK w Toruniu) w wystąpieniu zatytułowanym *Pin-up i burleska jako zjawisko popkulturowe* ukazała ewolucję burleski od pastiszu teatralnego do striptizu, a *pin-up* od fotografii o lekkim zabarwieniu erotycznym do mody podkreślającej wygląd i wyrażającej sposób bycia poszczególnych osób. Ostatnim z mówców był mgr Łukasz Braun (Muzeum Farmacji we Wrocławiu), którego prezentacja skupiła się na problemach tradycyjnego małżeństwa i dziewictwa w Maroku.

Podsumowując, w trakcie trzydniowej konferencji naukowej z cyklu „*Antropologia Miłości*”, której tematem była *Miłość sprzedajna* zaprezentowano 32 referaty z różnych dyscyplin naukowych, m.in. historii, psychologii, literaturo- i kulturoznawstwa, socjologii, ekonomii czy medycyny. Każdego dnia obrad – po interesujących oraz różnorodnych prelekcjach trwała ożywiona, ciekawa dyskusja. W jej trakcie uczestnicy konferencji i zaproszeni goście omawiali wystąpienia prelegentów, w szczególności dotyczące różnych form kupczenia ciałem – od prostytutki po inne odpłatne sposoby jego udostępniania.

ALEKSANDRA BARTOSIEWICZ*
EWELINA MARIA KOSTRZEWSKA**
UNIwersytet Łódzki

* Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Instytut Ekonomik Stosowanych i Informatyki, Katedra Badań Operacyjnych.

** Wydział Filozoficzno-Historyczny, Instytut Historii, Katedra Historii Polski XIX wieku.